



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Kielcach

LKI.410.10.4.2024

Pan
Krzysztof Obratański
Burmistrz Miasta i Gminy Końskie
Urząd Miasta i Gminy w Końskich
ul. Partyzantów 1
26-200 Końskie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/063 – Rozpoznawanie i zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt w przyrodzie.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miasta i Gminy w Końskich (dalej: Urząd), ul. Partyzantów 1, 26-200 Końskie.
Kierownik jednostki kontrolowanej	W okresie objętym kontrolą Burmistrzem Miasta i Gminy Końskie (dalej: Burmistrz) był Krzysztof Obratański (od 4 listopada 2018 r.).
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Warunki organizacyjne realizacji zadań związanych z rozpoznawaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt. 2. Realizacja zadań związanych z rozpoznawaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2024 (do czas zakończenia czynności kontrolnych), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały znaczenie dla przedmiotu kontroli.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Kielcach.
Kontroler	Agnieszka Olejarz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKI/43/2024 z 15 kwietnia 2024 r. (akta kontroli str. 1-2, 551)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Gmina Końskie podejmowała działania związane ze zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych (dalej: IGO), jednak nie były one w pełni wystarczające dla ograniczenia ich występowania.

W Urzędzie zapewnione zostały warunki organizacyjne do realizacji zadań związanych z rozpoznawaniem i zwalczaniem IGO. Stanowiska IGO identyfikowane były na podstawie zgłoszeń od mieszkańców lub innych podmiotów. Zgłoszenia o stwierdzeniu obecności IGO w środowisku były terminowo przekazywane do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Kielcach (dalej: RDOŚ), przy czym nie wszystkie zostały przekazane w wymaganej formie elektronicznej. W okresie objętym kontrolą działania dotyczące likwidacji barszczu Sosnowskiego na terenach gminnych i prywatnych realizował podmiot zewnętrzny, który został wybrany zgodnie z uregulowaniami wewnętrznymi w zakresie zamówień publicznych. Po wejściu w życie ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych³, Burmistrz informował podmioty władające o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec tego IGO, przy czym do dwóch podmiotów informacja ta została przekazana dopiero po ok. dziewięciu miesiącach od otrzymania od RDOŚ informacji o wpisie do Centralnego Rejestru Danych o IGO (dalej: Rejestr IGO). Burmistrz nie wywiązał się z obowiązku przekazania Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Kielcach raportów o przeprowadzonych działaniach zaradczych na terenie miasta i gminy Końskie za rok 2021 i 2022. Ponadto raport o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2023 r. nie był w pełni rzetelny. Gmina Końskie podejmowała działania informacyjne mające na celu zwiększenie świadomości mieszkańców na temat IGO, jednak dotyczyły one głównie zagrożeń związanych z obecnością w środowisku barszczu Sosnowskiego.

Pomimo podejmowanych przez gminę Końskie działań zaradczych, na jej terenie wciąż identyfikowane są nowe stanowiska roślin IGO. Wyniki badań przeprowadzonych przez biegłego potwierdzają potrzebę przeprowadzenia dokładnego rozpoznania miejsc i skali występowania roślin IGO na terenie Gminy. Wskazane jest również zintensyfikowanie prowadzonych dotychczas działań zaradczych w celu skutecznej eliminacji stanowisk tych roślin, mając na uwadze fakt, że stanowiska IGO, na których prowadzono działania zaradcze nie zostały w pełni i trwale zlikwidowane.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 1589, ze zm.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Warunki organizacyjne realizacji zadań związanych z rozpoznawaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt

Opis stanu faktycznego

1.1. Zgodnie z § 29 ust. 2 pkt 2 lit. i regulaminu organizacyjnego Urzędu⁵, prowadzenie spraw gminy wynikających z ustawy o gatunkach obcych, tj. spraw dotyczących rozpoznawania, monitorowania i podejmowania działań zaradczych w stosunku do inwazyjnych gatunków obcych w celu ich kontroli, eliminacji lub izolacji, należało od 1 stycznia 2022 r. do zadań Referatu Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej i Rolnictwa (dalej: Referat), będącego w strukturze organizacyjnej Wydziału Urbanistyki, Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska (dalej: Wydział).

Powyższe zadanie zostało powierzone w zakresach czynności dwóm pracownikom Referatu⁶.

Przed wejściem w życie ustawy o gatunkach obcych zadania związane z rozpoznawaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych realizował kierownik Referatu, przy czym nie zostały mu one powierzone w zakresie czynności, gdyż – jak wyjaśnił Burmistrz – *przepisy prawa w tym czasie w odniesieniu do inwazyjnych gatunków obcych nie miały jednoznacznej regulacji prawnej i nie wskazywały konkretnie instytucji odpowiedzialnej za działania w kierunku prowadzenia działań zaradczych*. Zadania te nie były również przypisane w regulaminie organizacyjnym Urzędu realizującej je komórce organizacyjnej, tj. Wydziałowi Urbanistyki, Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska. Burmistrz wyjaśnił, że *przepisy prawne obowiązujące w tym czasie nie nakładały wprost na gminę realizacji tych zadań*.

(akta kontroli str. 20-26, 39-50, 67)

1.2. Pracownicy realizujący zadania związane z rozpoznawaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych mieli wykształcenie z zakresu nauk przyrodniczych. Jeden z nich (kierownik Referatu) uczestniczył w 2022 r. w seminarium szkoleniowym pn. *Ustawa o gatunkach obcych – nowe zadania organów administracji publicznej*, którego koszt wyniósł 540 zł.

(akta kontroli str. 60-63)

W latach 2020-2024 (do 30 kwietnia) wydatki na szkolenia pracowników Urzędu wyniosły ogółem 97,9 tys. zł i stanowiły 74,7% proponowanych na ten cel wydatków. Wydatki na szkolenia pracowników Wydziału poniesione w powyższym okresie stanowiły 7,6% ww. wydatków i wynosiły 7,4 tys. zł.

(akta kontroli str. 64)

1.3. W 2020 r. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach (dalej: Fundusz) skontrolował realizację umów dotacji nr 225/16 z 13 lipca 2016 r. i nr 716/17 z 29 listopada 2017 r. na dofinansowanie zadania *Zwalczanie barszczu Sosnowskiego na terenie miasta i gminy Końskie*. W związku z ustaleniami

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Wprowadzonego zarządzeniem Nr 398/2014 Burmistrza Miasta i Gminy Końskie z 29 grudnia 2014 r. i zmienionego m.in. zarządzeniem Nr 378/2021 Burmistrza Miasta i Gminy Końskie z 31 grudnia 2021 r.

⁶ Zadaniem kierownika Referatu, zgodnie z przyjętym przez niego 17 stycznia 2022 r. zakresem czynności, było prowadzenie spraw dotyczących rozpoznawania, monitorowania i podejmowania działań zaradczych w stosunku do inwazyjnych gatunków obcych w celu ich kontroli, eliminacji lub izolacji. Do zadań osoby zatrudnionej od 11 października 2021 r. w Referacie na stanowisku pomoc administracyjna, zgodnie z przyjętym przez nią 1 marca 2022 r. zakresem czynności, należało prowadzenie spraw dotyczących występowania i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych.

jednej z tych kontroli zalecono: 1) dokonać zgodnie z zapisami umów z wykonawcami⁷ w okresie gwarancji przeprowadzenia oceny działań związanych z monitorowaniem i ew. usuwaniem rośliny z obszaru objętego ww. umowami, 2) przeprowadzić uzupełniającą inwentaryzację z uwagi na występowanie barszczu Sosnowskiego na działkach niezainwentaryzowanych, sąsiadujących z obszarem objętym ww. umowami, 3) zamieścić na stronie Urzędu, w celu uporządkowania informacji dotyczących zwalczania barszczu Sosnowskiego na terenie miasta i gminy Końskie, logo Funduszu i popodpinać do niego linki do umów z Funduszem. Urząd zrealizował dwa z ww. zaleceń. Wniosek pokontrolny nr 2 został częściowo zrealizowany (zainwentaryzowano jedną z dwóch działek, na których Fundusz podczas kontroli stwierdził obecność barszczu Sosnowskiego, tj. działkę o nr ewid. 5827, obręb 0021 Modliszewice; zgłoszenia inwazyjnego gatunku obcego na działce o nr ewid. 5780/3, obręb 0021 Modliszewice dokonano 28 lipca 2022 r.).

(akta kontroli str. 73-114, 118, 119, 328, 383-385)

Burmistrz wyjaśnił: *W obowiązującym wówczas stanie prawnym urzędnicy i Straż Miejska mogły jedynie powiadomić właściciela gruntu o występowaniu na jego posesji groźnych barszczy, natomiast nie mogły zmusić właściciela do zwalczania roślin ani nakładać grzywny za brak interwencji. Nie mogły też zmusić właścicieli nieruchomości do zgłoszenia występowania na jego terenie tej rośliny, co dawało Gminie możliwość jej faktycznej likwidacji. Tak było w przypadku dwóch działek, na których stwierdzono występowanie rośliny barszczu Sosnowskiego w trakcie kontroli prowadzonej przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach. W odniesieniu do porastania rośliny barszczu Sosnowskiego na działkach nr 5827 (...) oraz nr 5780/3 (...) w Modliszewicach należy stwierdzić, że działki te nie były objęte zwalczaniem barszczu Sosnowskiego w tym czasie i nie były zainwentaryzowane. (...) Spośród tych działek działka nr 5827 (...) była w kolejnej aktualizacji ujęta. Właściciel nieruchomości dokonał zgłoszenia do Urzędu Miasta i Gminy w Końskich występowania tej rośliny i objęta została przez Gminę działaniami zaradczymi. Działka nr 5780/3 (...), nie była zgłoszona przez jej właściciela do przeprowadzenia przez Gminę działań zaradczych. W wyniku rozmowy telefonicznej ustalono, że właściciel tej działki podejmie we własnym zakresie przeprowadzenie działań zaradczych.*

(akta kontroli str. 68-69)

W latach 2020-2024 (do 8 maja) nie przeprowadzano wewnętrznych kontroli lub audytów w zakresie realizacji zadań związanych z rozpoznawaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt.

(akta kontroli str. 68)

1.4. W latach 2020-2024 do Urzędu nie wpłynęła żadna skarga dotycząca rozpoznawania i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt.

(akta kontroli str. 115)

1.5. W Urzędzie nie opracowano procedur dotyczących wykrywania i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych.

Burmistrz wyjaśnił: *Nie były wdrażane pisemne procedury dotyczące wykrywania i zwalczania ze względu na brak przepisów prawnych ustawowych i wykonawczych w tym zakresie. Jedyne dokumentem, na którym można było się opierać przy zwalczaniu barszczu Sosnowskiego, były „Wytyczne dotyczące zwalczania barszczu Sosnowskiego (*Heracleum sosnowskyi*) i barszczu Mantegazziego (*Heracleum mantegazzianum*) na terenie Polski” opracowane przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Warszawie w 2014 r. Mając na uwadze ww. uwarunkowania prawne*

⁷ Tj. umową Nr ZP-272.1.40.2016.EP zawartą 17 sierpnia 2016 r. z Przedsiębiorstwem Geologicznym Sp. z o.o. w Kielcach i umową Nr ZP-272.2.51.2016.EP zawartą 6 grudnia 2016 r. z Przedsiębiorstwem Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Końskich.

podjęto działania, które umożliwiły likwidację barszczu Sosnowskiego na terenie ich występowania. na bazie istniejących przepisów. Zwracano się do właścicieli nieruchomości o składanie zgłoszeń występowania inwazyjnych gatunków obcych, tj. barszczu Sosnowskiego, celem dokonania kompleksowej inwentaryzacji stanowisk i obszarów jej występowania. Wypełnione przez właścicieli nieruchomości formularze można było składać w Urzędzie Miasta i Gminy w Końskich. Przez złożenie ww. formularza właściciele nieruchomości wyrażali jednocześnie zgodę na prowadzenie na ich nieruchomościach zabiegów związanych z likwidacją rośliny (...) przez firmę wyłonioną przez Gminę w ramach postępowania o zamówienie publiczne. Można zatem przyjąć, że została wypracowana pewnego rodzaju praktyka, która umożliwiała Gminie likwidację barszczu Sosnowskiego w sposób kompleksowy. Po wprowadzeniu ustawy o gatunkach obcych obowiązki burmistrza oraz właścicieli nieruchomości, na których stwierdzono występowanie inwazyjnych gatunków obcych, odnośnie zgłaszania przez właściciela nieruchomości, jak również przekazywania zgłoszenia do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach, są jasne i w związku z występowaniem na terenach Gminy Końskie barszczu Sosnowskiego przetestowane. Nie budzą one wątpliwości. Ze względu na nieprzeprowadzenie jeszcze żadnych działań zaradczych poza przekazaniem informacji właścicielom nieruchomości o stwierdzeniu na ich terenie barszczu Sosnowskiego, nie wypracowane zostały jeszcze w tym zakresie żadne procedury. (...).

(akta kontroli str. 67-68)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w badanym obszarze.

OBSZAR

2. Realizacja zadań związanych z rozpoznawaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt

2.1. Realizacja zadań związanych z rozpoznawaniem inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt

Opis stanu
faktycznego

2.1.1. Na obszarze miasta i gminy Końskie stwierdzono obecność barszczu Sosnowskiego, będącego inwazyjnym gatunkiem obcym. Stanowiska jego występowania zostały zidentyfikowane na podstawie zgłoszeń od osób fizycznych oraz od spółki gminnej, które wpłynęły do Urzędu w latach 2019-2024 (do 30 kwietnia). Powierzchnia zgłoszonych w latach 2019-2021 stanowisk występowania tej rośliny (tj. 32 stanowisk obejmujących 39 działek ewidencyjnych⁸) wynosiła 2,1092 ha. Szacunkowa powierzchnia zgłoszonych w latach 2022-2024 (do 30 kwietnia) 10 stanowisk występowania barszczu Sosnowskiego obejmujących 18 działek ewidencyjnych⁹ wynosiła 0,925 ha.

(akta kontroli str. 116-122, 244, 255-260)

W Rejestrze IGO zgłoszone do Urzędu w latach 2019-2021 stanowiska, na których stwierdzono obecność barszczu Sosnowskiego, wykazane były jako stanowiska całkowicie usunięte. Wszystkie 10 stanowisk występowania ww. rośliny, zgłoszonych do Urzędu po wejściu w życie ustawy o gatunkach obcych, zostało uwzględnionych w Rejestrze IGO. Obszar jednego z tych stanowisk, zgłoszonego do Urzędu 30

⁸ Na stanowiskach tych do 13 i 15 października 2023 r. prowadzone były działania zaradcze wobec IGO.

⁹ Na jednej z tych działek (o nr. ewid. 4603/4, obręb 0021 Modliszewice), na której występowanie rośliny zgłoszono 26 lipca 2022 r., a uprzednio 22 lipca 2020 r., prowadzone były do 15 października 2023 r. działania zaradcze.

kwietnia 2024 r.¹⁰, częściowo pokrywał się z obszarem ujętego w Rejestrze IGO stanowiska, zgłoszonego do Urzędu 12 lipca 2022 r.¹¹

(akta kontroli str. 116-122, 496-515)

Urząd nie prowadził z własnej inicjatywy wizji lokalnych na obszarze miasta i gminy Końskie w celu zidentyfikowania miejsc występowania inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt.

Burmistrz wyjaśnił, że *Gmina Końskie przy wsparciu Sołtysów, którzy są swojego rodzaju łącznikiem pomiędzy samorządem a mieszkańcem, oraz ogłoszeń w prasie i na stronie internetowej Urzędu zachęcała do składania zgłoszeń występowania rośliny barszczu Sosnowskiego. (...). Wizje lokalne nie były przeprowadzane przez pracowników Urzędu. Organizacja takich poszukiwań na kilku tysiącach hektarów gruntów organizacyjnie i kosztowo jest trudna do udźwignięcia. Wymagałaby zaangażowania dużej liczby środków pieniężnych na zatrudnienie i przeszkolenie dodatkowych osób, wypożyczenie stosownego sprzętu do poszukiwania oraz zakup technicznej odzieży ochronnej.*

(akta kontroli str. 125, 492)

Na podstawie przedłożonych do Urzędu rocznych planów łowieckich na lata gospodarcze 2022/2023 – 2024/2025¹² ustalono, że na terenie wybranych obwodów łowieckich obejmujących w części obszar gminy Końskie zaobserwowano w roku 2021/2022 – sześć jenotów, w roku 2022/2023 – 20 jenotów i 39 piżmaków, w roku 2023/2024 – 45 jenotów, 56 piżmaków i jednego szopa pracza. Zwierzęta te zaliczane są do inwazyjnych gatunków obcych.

W Urzędzie w żaden sposób nie wykorzystywano powyższych informacji (m.in. nie podejmowano żadnych działań w celu ustalenia lokalizacji stanowisk IGO i zgłoszenia obecności tych zwierząt do Rejestru IGO).

Burmistrz wyjaśnił: *Urząd nie wykorzystywał informacji o zwierzętach zaliczanych do inwazyjnych gatunków obcych zawartych w opiniowanych przez Burmistrza Miasta i Gminy Końskie rocznych planach łowieckich na lata 2022/2023, 2023/2024 i 2024/2025, gdyż w ślad za ww. planami nie wpłynęło do tut. Urzędu żadne zgłoszenie ich występowania na podstawie art. 15 ust. 1 ustawy o gatunkach obcych na terenie gminy Końskie. W związku z tym, że w obecnych planach na lata 2024/2025 zostały wykazane zwierzęta: jenot, piżmak oraz szop pracza, będącymi inwazyjnymi gatunkami obcymi stwarzającymi zagrożenie dla Unii/Polski rozpowszechnione na szeroką skalę, zostanie podjęta współpraca z kołami łowieckimi w celu ustalenia lokalizacji stanowisk IGO oraz w przypadku potwierdzenia ich występowania na naszym terenie zobligowanie ich do złożenia stosownego zgłoszenia do Burmistrza, który po weryfikacji przekaże zgłoszenie do RDOŚ, celem zamieszczenia w Rejestrze IGO oraz podjęciu dalszych czynności, zgodnie z ustawą o gatunkach obcych.*

Zgodnie ze standardami kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, stanowiących załącznik do komunikatu Nr 23 Ministra Finansów z 16 grudnia 2009 r.¹³, należy zapewnić efektywny system wymiany ważnych informacji z podmiotami zewnętrznymi mającymi wpływ na osiąganie celów i realizację zadań.

¹⁰ Miejscem występowania barszczu Sosnowskiego podanym w zgłoszeniu były położone w mieście Końskie (obwód 0001) działki o numerach ewidencyjnych: 587, 601, 606/1, 606/2, 574/1, 577, 578. Urząd zgłosił do RDOŚ tylko działkę o nr 587 (pozostałe były już ujęte w Rejestrze IGO).

¹¹ W zgłoszeniu jako miejsce, w którym stwierdzono obecność barszczu Sosnowskiego, wskazano położone w mieście Końskie (obwód 0001) działki o numerach ewidencyjnych: 601, 606/1, 606/2, 604, 574/1, 577, 578, 585, 582.

¹² Łowiecki rok gospodarczy trwa od dnia 1 kwietnia danego roku do dnia 31 marca roku następnego.

¹³ Dz. Urz. Min. Fin. Nr 15, poz. 84.

Zdaniem NIK, uzyskiwanie od kół łowieckich informacji związanych z obecnością IGO w środowisku umożliwiłoby Gminie podjęcie odpowiednich działań wynikających z ustawy o gatunkach obcych.

(akta kontroli str. 132, 135, 236)

W związku z tym, że powołany w trakcie kontroli NIK biegły w ramach prowadzonych oględzin zidentyfikował 29 maja 2024 r. w obrębie chodnika przy ul. Gimnazjalnej w Końskich (w pasie drogowym drogi powiatowej Nr 1457T), stanowisko występowania barszczu Sosnowskiego, kontroler NIK 4 czerwca 2024 r., w trybie art. 51 ust. 1 ustawy o NIK, powiadomił Burmistrza o występującym bezpośrednim niebezpieczeństwie dla życia lub zdrowia ludzkiego.

Naczelnik Wydziału z up. Burmistrza 5 czerwca 2024 r. skierował do Zarządu Dróg Powiatowych w Kielcach prośbę o pilne usunięcie rośliny ze wskazanego miejsca. Stanowisko barszczu Sosnowskiego zostało zlikwidowane. Informację w tej sprawie Urząd otrzymał 6 czerwca 2024 r.¹⁴ Dokumenty potwierdzające wyeliminowanie ze środowiska IGO przekazano kontrolerowi 7 czerwca 2024 r.

(akta kontroli str. 181-190)

Przeprowadzone przez biegłego rozpoznanie występowania roślin IGO na terenie miasta i gminy Końskie¹⁵ wskazało na dość liczną populację barszczu Sosnowskiego oraz pojedyncze stanowiska rdestowca japońskiego. Zidentyfikowanych zostało 10 stanowisk barszczu Sosnowskiego oraz dwa stanowiska rdestowca japońskiego. Populacje tych gatunków w obrębie ww. stanowisk wahały się od kilku do kilkudziesięciu pędów – w przypadku barszczu Sosnowskiego oraz do kilkudziesięciu pędów – w przypadku rdestowca japońskiego. Stanowiska te zlokalizowane były w różnych obszarach Gminy. Barszcz Sosnowskiego znajdował się przede wszystkim w okolicach miejscowości Modliszewice, w której stwierdzone zostały inne stanowiska tego gatunku, przede wszystkim w okolicach już stwierdzonych stanowisk, wzdłuż ciągów komunikacyjnych, ale również w obrębie pól w sąsiedztwie słupów energetycznych. Z opinii biegłego wynika, że pomimo podjętych działań zwalczania barszczu Sosnowskiego nadal stwierdzane są nowe stanowiska.

NIK w związku z opinią biegłego wskazuje na potrzebę zintensyfikowania działań mających na celu rozpoznanie stanowisk roślin IGO na terenie miasta i gminy Końskie.

(akta kontroli str. 461-487, 494)

2.1.2. W *Programie Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Końskie na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r.* (dalej: POŚ na lata 2017-2020) przyjęto cel *Zachowanie różnorodności biologicznej i jej racjonalne użytkowanie oraz zachowanie funkcji ekosystemów i walorów przyrodniczych powiatu*, który był spójny m.in. z celem strategicznym *Ograniczenie presji gatunków inwazyjnych i konfliktowych*, określonym w *Programie ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020*¹⁶. W ramach ww. celu nie wyszczególniono zadania związanego z eliminacją inwazyjnych gatunków obcych. W analizie SWOT, wśród najważniejszych problemów i zagrożeń w zakresie ochrony zasobów przyrodniczych nie wymieniono zagrożeń związanych z inwazyjnymi gatunkami obcymi.

(akta kontroli str. 137-146)

¹⁴ Załączona do pisma z 6 czerwca 2024 r. dokumentacja fotograficzna oraz wizja lokalna przeprowadzona 7 czerwca 2024 r. przez pracowników Urzędu potwierdziły usunięcie IGO.

¹⁵ Rozpoznanie przeprowadzono dwuetapowo. W pierwszym etapie wytypowano minimum siedem miejsc, w których istnieje największe prawdopodobieństwo występowania roślin IGO podlegających szybkiej eliminacji lub rozprzestrzenionych na szeroką skalę. W kolejnym etapie przeprowadzono oględziny w wytypowanych miejscach celem potwierdzenia występowania na tych obszarach gatunków roślin IGO oraz dokonano ich identyfikacji.

¹⁶ Zatwierdzonym uchwałą nr 213 Rady Ministrów z dnia 6 listopada 2015 r. (M. P. poz. 1207).

Burmistrz wyjaśnił, że przepisy prawa w okresie opracowywania Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Końskie na lata 2017-2020 z perspektywą do 2024 r. w odniesieniu do gatunków inwazyjnych nie miały jednoznacznej regulacji prawnej i nie wskazywały konkretnie instytucji odpowiedzialnej za działania w kierunku prowadzenia działań zaradczych. W POŚ formułowane były ogólne zapisy.

(akta kontroli str. 70)

W Programie Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Końskie na lata 2021-2025 z perspektywą do 2029 r.¹⁷ (dalej: POŚ na lata 2021-2025), w harmonogramie rzeczowo-finansowym, w obszarze interwencji Zasoby przyrody, w celu Ochrona ekosystemów i walorów przyrodniczych gminy wpisano zadanie *Eliminacja gatunków inwazyjnych*. Ryzyko związane z tym zadaniem to ograniczone środki finansowe. W analizie SWOT przeprowadzonej w celu wyodrębnienia najważniejszych problemów i zagrożeń w zakresie zasobów przyrodniczych, nie wskazano zagrożeń związanych z inwazyjnymi gatunkami obcymi.

Zgodnie z Wytycznymi Ministerstwa Środowiska do opracowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska z 2 września 2015 r.¹⁸, propozycje celów, kierunków interwencji oraz zadań powinny wynikać m.in. ze zdefiniowanych zagrożeń i problemów dla poszczególnych obszarów interwencji (analiza SWOT).

(akta kontroli str. 154-166, 231)

Burmistrz wyjaśnił: W analizie SWOT w POŚ na lata 2017-2020 i w POŚ na lata 2021-2025 nie zostały wpisane wśród najważniejszych problemów i zagrożeń w zakresie zasobów przyrodniczych zagrożenia związane z inwazyjnymi gatunkami obcymi w związku z tym, że inwazyjne gatunki obce występowały jedynie na terenie dwóch miejscowości, co stanowi mały procent ogólnej powierzchni Gminy Końskie. Ponadto na terenach chronionych, tj. Natury 2000 oraz Konecko-Łopuszańskim Obszarze Chronionego Krajobrazu, nie stwierdzono występowania inwazyjnego gatunku obcego. W POŚ na lata 2021-2025, ze względu na prowadzone od kilku lat działania związane z likwidacją barszczu Sosnowskiego przy wsparciu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach, wpisano jedynie to zadanie w celach realizacji.

(akta kontroli str. 70)

W Prognozie oddziaływania na środowisko „Programu Ochrony Środowiska dla Miasta i Gminy Końskie na lata 2021-2025 z perspektywą do 2029 r.”¹⁹ (dalej: Prognoza), wśród negatywnych oddziaływań, które mogą powstać w wyniku realizacji przyjętych w POŚ na lata 2021-2025 zadań inwestycyjnych, wymieniono zwiększone prawdopodobieństwo wnikania i rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych, które stanowią zagrożenie dla lokalnych siedlisk. Zgodnie z Prognozą, zadania ujęte w obszarze interwencji Zasoby przyrody, w tym przeprowadzenie inwentaryzacji przyrodniczej i eliminacja gatunków inwazyjnych, będą miały bezpośredni wpływ na różnorodność biologiczną.

(akta kontroli str. 167-180)

2.1.3. Zgłoszenia o występowaniu barszczu Sosnowskiego na terenie miasta i gminy Końskie, które wpłynęły do Urzędu w latach 2019-2021, zawierały: dane zgłaszającego, określenie szacunkowej powierzchni zajmowanej przez roślinę, miejsce jej występowania. Ponadto w zgłoszeniach znalazła się klauzula umożliwiaющая wykonanie na wskazanych w nich nieruchomościach zabiegów

¹⁷ Stanowiącym załącznik nr 1 do uchwały Nr XLV/425/2022 Rady Miejskiej w Końskich z 29 czerwca 2022 r., opracowanym przez podmiot zewnętrzny.

¹⁸ Dostępny w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Klimatu i Środowiska pod adresem <https://bip.mos.gov.pl/strategie-plany-programy/wytyczne-do-programow-ochrony-srodowiska/>.

¹⁹ Stanowiącej załącznik nr 2 do ww. uchwały.

mających na celu likwidację barszczu Sosnowskiego, po uzyskaniu przez gminę Końskie z Funduszu środków na jego zwalczanie. Wszystkie 32 zgłoszenia, w związku z wejściem w życie ustawy o gatunkach obcych, zostały pismem z 2 czerwca 2022 r. przekazane do RDOŚ zgodnie ze wzorem udostępnionym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (dalej: BIP GDOŚ)²⁰. Informacja o wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozpowszechnionego na szeroką skalę, wpłynęła do Urzędu 13 stycznia 2023 r.

Burmistrz wyjaśnił, że *ustawa o gatunkach obcych nie precyzowała, że takie zgłoszenia po wejściu jej w życie winny być przekazane i w jakim czasie.*

(akta kontroli str. 116-121, 207, 396, 554)

Zgłoszenia o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozpowszechnionego na szeroką skalę, które wpłynęły do Urzędu w latach 2022-2024 (do 30 kwietnia), zawierały wymagane art. 15 ust. 2 ustawy o gatunkach obcych informacje, w tym: dane zgłaszającego, nazwę IGO, liczbę okazów lub określenie zajmowanej przez nie powierzchni²¹, miejsce i datę stwierdzenia obecności w środowisku IGO. Żadne zgłoszenie nie zawierało braków formalnych. Spośród 10 zgłoszeń, które wpłynęły do Urzędu w powyższym okresie, osiem zostało terminowo przekazanych do RDOŚ zgodnie ze wzorem udostępnionym w BIP GDOŚ, przy czym nie w postaci elektronicznej, tylko papierowej, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Pozostałe dwa, które wpłynęły do Urzędu 5 i 26 kwietnia 2024 r., przekazano do RDOŚ w wymaganym terminie i zgodnie z art. 16 ust. 1 pkt 4 ww. ustawy.

(akta kontroli str. 116-121, 200-205, 208-214, 244)

W jednym zgłoszeniu, przekazanym do RDOŚ pismem z 2 sierpnia 2022 r., zamiast położonej w Modliszewicach działki o nr ewid. 5780/3 podano działkę o nr ewid. 5780/4.

Naczelnik Wydziału wyjaśnił, że w złożonym do Urzędu 28 lipca 2022 r. zgłoszeniu, właścicielka nieruchomości, na której występował barszcz Sosnowskiego, jako miejsce stwierdzenia obecności IGO, podała działkę o nr ewid. 5780/4, która została zgłoszona do RDOŚ. W wyniku późniejszej weryfikacji ww. zgłoszenia²² ustalono, że osoba zgłaszająca jest właścicielką położonej w Modliszewicach działki o nr ewid. 5780/3. Działka o nr ewid. 5780/4 nie występuje na terenie Modliszewic²³.

W Rejestrze IGO zarejestrowana była działka o nr ewid. 5780/3²⁴. Pismem z 14 maja 2024 r., z powodu omyłki w zgłoszeniu, Urząd wystąpił do RDOŚ o dokonanie korekty w Rejestrze IGO.

(akta kontroli str. 124, 200, 201, 235-238, 513)

Po otrzymaniu z RDOŚ (13 stycznia i 24 lipca 2023 r.) informacji o wprowadzeniu do Rejestru IGO informacji o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, w Urzędzie ustalono, na podstawie wypisów z rejestru gruntów, podmioty władające odpowiedzialne za przeprowadzenie działań zaradczych (33 dla ośmiu ww. zgłoszeń). Jednym z nich była gmina Końskie, będąca właścicielem położonej w Modliszewicach działki o nr ewid. 5875/1. Pisma informujące o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec tego IGO,

²⁰ Pod adresem [Wzory raportów dla gminy - Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska - Portal Gov.pl \(www.gov.pl\)](http://www.gov.pl).

²¹ W jednym z 10 zgłoszeń nie podano liczby okazów IGO ani nie określono zajmowanej przez nie powierzchni. Zgłaszający nie był w stanie tego określić.

²² Na podstawie wypisu z rejestru gruntów.

²³ Ustalenie dokonane w oparciu o dane z Geoportalu 2.

²⁴ W dacie 5 stycznia 2023 r. (stan na 25 maja 2024 r.).

skierowano do 31 podmiotów władających²⁵, przy czym do dwóch po ok. dziewięciu miesiącach od dnia otrzymania od RDOŚ informacji, o której mowa w art. 16 ust. 6 ustawy o gatunkach obcych, tj. od 24 lipca 2023 r., o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Pozostałe 29 osób poinformowano po ok. pięciu miesiącach licząc od 13 stycznia 2023 r.

Naczelnik Wydziału wyjaśnił: *Po otrzymaniu informacji z RDOŚ o zamieszczeniu w ewidencji inwazyjnych gatunków obcych zgłoszonych przez właścicieli nieruchomości miejsc występowania na ich działkach barszczu Sosnowskiego, nie można było od razu przekazać władającym informacji o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO, gdyż roślina w tym czasie (styczeń 2023 r.) była w takim okresie wegetacji, że nie było możliwe stwierdzenie jej występowania na przedmiotowych działkach. Dopiero po ruszeniu wegetacji roślin (maj, czerwiec) można było stwierdzić w sposób pewny jej występowanie na poszczególnych działkach przyjętych do ewidencji przez RDOŚ.*

(akta kontroli str. 116-121, 124, 125, 207, 215-225, 232, 233)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Burmistrz nierzetelnie wywiązywał się z obowiązku, o którym mowa w art. 16 ust. 1 pkt 4 ustawy o gatunkach obcych. Osiem zgłoszeń o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, które wpłynęły do Urzędu po wejściu w życie ww. ustawy, nie zostało przekazanych do RDOŚ w postaci elektronicznej, w formacie danych zgodnym ze wzorem udostępnionym w BIP GDOŚ. Zgłoszenia zostały przesłane do RDOŚ wyłącznie w postaci papierowej (pismami 2 sierpnia i 7 września 2022 r. oraz 7 lipca 2023 r.).

(akta kontroli str. 200-205, 208-210)

Zgodnie z ww. przepisem, burmistrz przekazuje zgłoszenie, o którym mowa w art. 15 ust. 1, w postaci elektronicznej, w formacie danych oraz zgodnie ze wzorem udostępnionym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska właściwemu regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska – gdy stwierdzenia obecności w środowisku IGO objętego tym zgłoszeniem dokonano na obszarach innych niż wskazane w pkt 1-3.

Burmistrz wyjaśnił: *Zgłoszenia przekazywane były do RDOŚ w Kielcach w formie papierowej według załączonego na stronie GDOŚ wzoru zgłoszenia. Przesłane zgłoszenia zostały przyjęte przez RDOŚ i zamieszczone w Rejestrze IGO, o czym tutaj. Urząd został poinformowany. RDOŚ w Kielcach nie zgłaszała uwag do przesłanych zgłoszeń, co było powodem przeświadczenia, że ww. zgłoszenia zostały prawidłowo przesłane.*

(akta kontroli str. 136)

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach poinformowała, że zgłoszenia o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozpowszechnionego na szeroką skalę, zostały przekazane w postaci papierowej, i że nie kierowano do Burmistrza pism z prośbą o przekazanie danych w wymaganym formacie danych. Dodała również, że *przekazane w formie papierowej zestawienia (...) zawierały wszystkie wymagane dane zgodnie ze wzorem przekazania zgłoszenia stwierdzenia obecności w środowisku IGO stwarzającego*

²⁵ Nie skierowano do podmiotu, na którego działce o nr ewid. 4603/4, obręb 0021 Modliszewice prowadzono działania zaradcze w ramach umowy ZP-271.2.64.2021.EP z 08 lipca 2021 r. Prace zakończono 20 października 2023 r. Pismem z 25 kwietnia 2024 r. zwrócono się do wykonawcy tych prac o podjęcie stosownych działań wynikających z udzielonej gwarancji.

zagrożenie dla Unii/Polski, co pozwoliło na wprowadzenie ich do Centralnego Rejestru Danych o IGO.

(akta kontroli str. 228)

W związku z tym, że kolejne zgłoszenia o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozpowszechnionego na szeroką skalę zostały prawidłowo przekazane do RDOŚ, zgodnie z art. 16 ust. 1 pkt 4 ustawy o gatunkach obcych, NIK odstępuje od formułowania wniosku pokontrolnego dotyczącego stwierdzonej nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 211-214)

2. Dwa podmioty władające zostały poinformowane przez Burmistrza o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec tego IGO zgodnie z art. 21 ust. 2 ustawy o gatunkach obcych, po ok. dziewięciu miesiącach od otrzymania od RDOŚ w dniu 24 lipca 2023 r. informacji, o której mowa w art. 16 ust. 6 tej ustawy. Pisma zawierające powyższe informacje zostały wysłane w trakcie kontroli NIK (tj. 22 kwietnia 2024 r.) i doręczone podmiotom władającym 24 kwietnia i 8 maja 2024 r.

(akta kontroli str. 215-225)

Naczelnik Wydziału wyjaśnił, że *ustawa nie precyzuje konkretnego terminu kiedy czynności te należy dokonać po otrzymaniu stosownej informacji od RDOŚ. Jednakże, mając na uwadze charakter i ważność sprawy organ poczyni większych starań aby szybciej realizować powyższy obowiązek jeśli IGO (barszcz Sosnowskiego) będzie jeszcze w okresie wegetacji, tj. będzie możliwe jego stwierdzenie w terenie przez podmiot władający nieruchomością i podjęcie dalszych stosownych działań ustawowych.*

(akta kontroli str. 125)

Mimo że w art. 16 ust. 7 ustawy o gatunkach obcych nie wskazano terminu w jakim należy poinformować podmiot władający o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec tego IGO, to zdaniem NIK, działania wynikające z tego przepisu należy podejmować w możliwie najkrótszym terminie, zwłaszcza w przypadku barszczu Sosnowskiego, który z powodu toksycznych związków stwarza zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi. Tym bardziej, że zadaniem własnym gminy, zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym²⁶, jest zapewnienie bezpieczeństwa obywateli.

2.2. Realizacja zadań związanych ze zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych roślin i zwierząt

Opis stanu faktycznego

2.2.1. W stosunku do wszystkich 32 stanowisk IGO zidentyfikowanych na terenie miasta i gminy Końskie przed wejściem w życie ustawy o gatunkach obcych gmina Końskie podjęła działania zaradcze. Działania prowadzone były przez podmioty zewnętrzne. W ramach umowy z 28 października 2019 r. dokonano jednorazowego oprysku herbicydami na 15 stanowiskach. Na tych stanowiskach w okresie od 4 maja 2020 r. do 13 października 2023 r., w ramach umowy z 9 kwietnia 2020 r. kontynuowano prace polegające na zwalczaniu barszczu Sosnowskiego metodą mieszaną, poprzez wykaszanie mechaniczne i opryski herbicydami²⁷. Działania zaradcze na pozostałych 17 stanowiskach prowadzono na podstawie umowy z 8 lipca 2021 r. w okresie od 9 lipca 2021 r. do 15 października 2023 r.²⁸. Etap I realizacji tych

²⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 609, ze zm.

²⁷ Realizacja umowy odbywała się etapami (po dwa w każdym roku). Każdy etap obejmował wykoszenie i opryski.

²⁸ Po dwa etapy w każdym roku.

prac polegał na wykoszeniu mechanicznym rośliny, pozostałe pięć etapów na wykoszeniu i przeprowadzeniu oprysków herbicydami. Wszystkie ww. działania zaradcze zostały zrealizowane w wymaganym terminie. Końcowego odbiór prac realizowanych w ramach umów z 9 kwietnia 2020 r. i 8 lipca 2021 r. dokonano 20 października 2023 r. Masy zielone powstałe przy wykaszaniu mechanicznym zostały przetransportowane w czarnych workach przez wykonawcę prac do Regionalnego Zakładu Zagospodarowania Odpadów Komunalnych w Końskich w celu ich utylizacji, gdzie jak wynika z oświadczeń Burmistrza miały być poddane biostabilizacji, a następnie unieszkodliwione poprzez zeskładowanie na kwaterze lub przekazane do spalania.

Z raportu o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2023 r. wynika, że działania zaradcze podjęte w stosunku do 32 stanowisk IGO były skuteczne.

(akta kontroli str. 255-266, 270-282, 307-312)

Przeprowadzona przez biegłego ocena skuteczności realizowanych działań zaradczych wobec roślin IGO podlegających szybkiej eliminacji lub rozprzestrzenionych na szeroką skalę na dwóch wybranych stanowiskach w gminie Końskie (działkach położonych w Modliszewicach o nr ewid. 5773 i 5774) wskazała na konieczność ponownego przeprowadzenia zabiegów eliminacji barszczu Sosnowskiego na tych stanowiskach, gdyż w trakcie oględzin potwierdzono występowanie tego gatunku w obrębie ww. działek. Biegły dostrzegł ślady po przeprowadzonych zabiegach usuwania rośliny, jednak w jego opinii były one niewystarczające. Ponadto zauważył, że populacja barszczu Sosnowskiego rozszerza się na działki sąsiednie o nr ewid. 5772, 5776/1, 5776/4 i 5776/5. Zdaniem biegłego należy przeprowadzić działania polegające na kilkukrotnym usuwaniu populacji barszczu Sosnowskiego ze wszystkich wymienionych działek, w przeciwnym razie populacja będzie się stale rozprzestrzeniała. Ocenę, czy podjęte działania zmierzające do likwidacji stanowisk barszczu Sosnowskiego na terenie gminy były skuteczne, należy prowadzić w trakcie trwania sezonu wegetacyjnego roślin (preferowany termin to maj-wrzesień) oraz w kolejnym sezonie wegetacyjnym.

(akta kontroli str. 461-488)

Burmistrz wyjaśnił: *W 2024 r. w ramach prac gwarancyjnych, zgodnie z zawartymi umowami ZP-272.2.46.2020.EP z 9 kwietnia 2020 r. i ZP-272.2.64.2021.EP z 8 lipca 2021 r. zostaną przeprowadzone przez wykonawcę tych prac działania zaradcze, polegające na likwidacji stwierdzonych przez biegłą roślin barszczu Sosnowskiego. (...) Likwidacja roślin, która odbywała się w latach poprzednich polegała na koszeniu i punktowym oprysku. W ramach prac nie prowadzono prewencyjnych oprysków obszarów wokół roślin, a tym bardziej całych działek ewidencyjnych. Nasiona barszczu Sosnowskiego potrafią przeżyć pod ziemią kilka lat. W momencie ich likwidacji nie można było podjąć działań na innych terenach z uwagi na brak stwierdzenia tej rośliny na powierzchni ziemi. Jeśli się pojawiają nowe stanowiska, nawet na terenie gdzie działania zaradcze zostały podjęte, to należy traktować to jako nowe stanowisko i przystąpić do działań wskazanych w ustawie.*

(akta kontroli str. 493)

Na działce o nr ewid. 4603/4 położonej w Modliszewicach, wykazanej w zgłoszeniu z 26 lipca 2022 r., do 15 października 2023 r. prowadzono działania zaradcze wobec IGO na podstawie umowy z 8 lipca 2021 r., a do 20 października 2024 r. podjęte zostaną działania wynikające z udzielonej gwarancji.

(akta kontroli str. 257-259, 356)

Na znajdującej się w Modliszewicach działce o nr ewid. 5875/1, będącej własnością gminy Końskie, na której 20 lipca 2022 r. stwierdzono obecność barszczu Sosnowskiego (trzy okazy), pracownicy Urzędu w trakcie wizji lokalnej w dniu 28 lipca 2022 r. zauważyli ślady po skoszeniu rośliny w ramach prac pielęgnacyjnych

prowadzonych przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Końskich.

Naczelnik Wydziału wyjaśnił: *Działka jest corocznie koszona, gdyż usytuowane są na niej urządzenia wodno-kanalizacyjne. Jednakże, dla tego faktu nie sporządzono stosownej dokumentacji.*

W dniu 15 maja 2024 r. kierownik Referatu wraz z innym pracownikiem Urzędu dokonali wizji lokalnej działki i nie stwierdzili na niej obecności barszczu Sosnowskiego.

(akta kontroli str. 125, 127-131, 239, 240)

Na położonej na terenie miasta Końskie działce o nr ewid. 3141/209, będącej własnością Gminy, na której obecność barszczu Sosnowskiego zgłoszono do Urzędu 18 kwietnia 2024 r., do dnia zakończenia czynności kontrolnych nie przeprowadzono działań zaradczych wobec tego IGO.

Burmistrz wyjaśnił: *Po otrzymaniu od RDOŚ informacji o zamieszczeniu w Rejestrze IGO działki o nr ewid. 3141/209 zostaną podjęte działania zaradcze polegające na usunięciu barszczu Sosnowskiego z miejsca, na którym stwierdzono jego występowanie na tej działce. W dniu 7 czerwca 2024 r. teren, na którym stwierdzono występowanie barszczu Sosnowskiego, został zabezpieczony przed dostępem osób postronnych i oznakowany.*

Zgłoszenie o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozpowszechnionego na szeroką skalę, zostało przekazane do RDOŚ 14 czerwca 2024 r., zarejestrowane w Rejestrze IGO – 10 lipca 2024 r.

W dniu 16 lipca 2024 r. wyłoniono wykonawcę na przeprowadzenie prac związanych ze zwalczaniem barszczu Sosnowskiego na działce o nr ewid. 3141/209 metodą mieszaną polegającą na jednorazowym wykoszeniu pędów kwiatostanów do wysokości umożliwiającej wykonanie zabiegu chemicznego oraz na dwukrotnym oprysku środkiem chemicznym, przy czym pierwszy oprysk dokonany zostanie zaraz po ścięciu kwiatostanów, a drugi po okresie kiedy zadany środek przestanie działać na rośliny²⁹.

(akta kontroli str. 211-214, 235, 245-254, 459, 516-538)

Do Urzędu do dnia zakończenia czynności kontrolnych nie wpłynęła od podmiotów władających, które zostały poinformowane przez Burmistrza o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec tego IGO, żadna informacja dotycząca przeprowadzonych działań zaradczych wobec IGO. Termin na przeprowadzenie tych działań wobec barszczu Sosnowskiego na czterech stanowiskach upływał w okresie od 19 czerwca do 10 lipca 2024 r., a na dwóch upływie 19 kwietnia i 8 maja 2025 r. (na jednym z tych stanowisk, tj. działce położonej w Modliszewicach o nr ewid. 5876/58, w trakcie wizji lokalnej dokonanej przez dwóch pracowników Referatu cztery dni po otrzymaniu zgłoszenia³⁰, w związku z interwencjami sąsiadów, ustalono, że właściciel działki wykosił barszcz Sosnowskiego).

Wobec podmiotów władających, które w 2023 r. zostały poinformowane o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec barszczu Sosnowskiego – jak wyjaśnił Naczelnik Wydziału – *zostaną wszczęte postępowania administracyjne, przeprowadzone w trybie art. 21 ust. 9 ustawy o gatunkach obcych, które m.in. podczas oględzin potwierdzą wykonanie/bądź niewykonanie stosownych działań wobec IGO przez podmiot władający. W przypadku niewykonania działań zaradczych będą prowadzone dalsze czynności w oparciu o art. 19 ust. 1, 2 i 6 ww.*

²⁹ 19 lipca 2024 r. dwa egzemplarze umowy zostały przesłane do wykonawcy celem ich podpisania.

³⁰ Tj. 7 lipca 2023 r.

ustawy, tj. wydanie decyzji administracyjnej o przeprowadzeniu działań zaradczych na koszt podmiotu władającego, w której określony zostanie termin udostępnienia nieruchomości przez podmiot władający oraz zakres i sposób przeprowadzenia działań zaradczych wobec IGO. Kolejnym krokiem będzie wykonanie działań zaradczych na inwazyjnych gatunkach obcych, a po ich zakończeniu przeprowadzenie postępowań w zakresie zwrotu kosztów przeprowadzonych działań od podmiotów władających.

(akta kontroli str. 241, 242, 260, 269, 539)

Z dwóch działek będących własnością gminy Końskie, na których biegły stwierdził obecność IGO (rdestowca japońskiego na działce położonej w Końskich o nr ewid. 6254 i barszczu Sosnowskiego na działce znajdującej się w Modliszewicach o nr ewid. 5870), rośliny 4 lipca 2024 r. zostały usunięte. Na pozostałych 10 stanowiskach IGO zidentyfikowanych przez biegłego – jak wyjaśnił Burmistrz – *zostaną podjęte działania, zgodnie z ustawą o gatunkach obcych. Zostaną dokonane oględziny na wskazanych przez biegłą działkach i określona ilość osobników oraz przygotowane zgłoszenia ich występowania, a następnie przekazane do RDOŚ w Kielcach, celem zamieszczenia w rejestrze IGO. Po zamieszczeniu w rejestrze zostaną podjęte działania, zgodnie z ustawą o gatunkach obcych.*

(akta kontroli str. 493, 543-550)

2.2.2. Od podmiotów władających odpowiedzialnych za przeprowadzenie działań zaradczych nie wpłynął do Urzędu żaden wniosek o zwolnienie z tego obowiązku.

(akta kontroli str. 119, 120)

2.2.3. Burmistrz nie przeprowadzał działań zaradczych na koszt podmiotu władającego.

(akta kontroli str. 268)

2.2.4. W latach 2020-2024 (do 30 kwietnia) Urząd udzielił dwóch zamówień na przeprowadzenie działań zaradczych wobec IGO, którego obecność stwierdzono przed wejściem w życie ustawy o gatunkach obcych. Postępowania o udzielenie tych zamówień zostały prawidłowo przeprowadzone i udokumentowane, zgodnie z Regulaminem Udzielania Zamówień Publicznych, których wartość wynosi do 130 tys. zł netto. Oba postępowania zakończyły się zawarciem umowy z podmiotem zewnętrznym, który zaoferował najniższą cenę. Jedna umowa na zwalczanie barszczu Sosnowskiego metodą mieszaną na obszarze 1,039 ha została zawarta 9 kwietnia 2020 r. na kwotę 34 000 zł, a druga na obszarze 1,0702 ha – 8 lipca 2021 r. na kwotę 35 610,85 zł. Wykonawca prac miał doświadczenie w zwalczaniu barszczu Sosnowskiego³¹.

(akta kontroli str. 276-352, 360, 361)

W powyższych umowach określono sposób i termin realizacji działań zaradczych, sposób postępowania z usuniętymi roślinami oraz sposób zweryfikowania prawidłowości wykonanych prac. Umowy nie zawierały postanowień w zakresie działań niezbędnych do zrealizowania w celu przywrócenia naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO.

Naczelnik Wydziału wyjaśnił, że *teren nie wymagał dodatkowych działań z uwagi, że nie stwierdzono aby IGO zdegradowały, uszkodziły bądź zniszczyły ten ekosystem. W związku z czym odstąpiono od dodatkowych regulacji w tym zakresie.*

(akta kontroli str. 269, 276-282, 307-312, 360, 361)

2.2.5. Burmistrz nie przekazał do RDOŚ raportów o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2021 r. i 2022 r., o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Raport o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2023 r.

³¹ Udokumentowane protokołami odbioru prac polegających na wykoszeniu barszczu Sosnowskiego i chemicznym jego zwalczaniu, które wykonywał w latach 2018-2019 na zlecenie innych podmiotów.

został terminowo przekazany do RDOŚ, w postaci elektronicznej, w formacie danych oraz zgodnie ze wzorem udostępnionym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, zamieszczonym w BIP GDOŚ³². W raporcie tym wykazano, że działania zaradcze wobec barszczu Sosnowskiego przeprowadzone w ramach umów z 9 kwietnia 2020 r. i 8 lipca 2021 r. były skuteczne, mimo że z żadnych dokumentów (w tym z protokołów odbioru³³) nie wynikało, że nastąpiło pełne i trwałe usunięcie IGO, co potwierdza opinia biegłego w zakresie skuteczności realizowanych działań na dwóch działkach objętych badaniem. Szerzej o tym w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Ponadto w raporcie o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2023 r., w kolumnie Q *Wysokość kosztów środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO, wobec którego zastosowano działania zaradcze*, podano wysokość kosztów przeprowadzonych działań zaradczych, zamiast nie wykazywać w niej żadnych kwot, w związku z tym, że nie stosowano środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów.

(akta kontroli str. 255-266, 461-488)

2.2.6. Działania zaradcze wobec IGO prowadzone w ramach umów z 9 kwietnia 2020 r. i 8 lipca 2021 r. zawartych pomiędzy gminą Końskie a podmiotem zewnętrznym zostały zakończone odpowiednio 13 i 15 października 2023 r.³⁴ Burmistrz w pismach z 25 kwietnia 2024 r. zwrócił się do wykonawcy prac o podjęcie stosownych działań wynikających z 12 miesięcznej gwarancji. Zgodnie z § 7 ww. umów wykonawca w okresie gwarancji zobowiązany był do prowadzenia monitoringu terenu objętego inwentaryzacją w celu realizacji kompleksowego usunięcia z niego barszczu Sosnowskiego oraz do wykonania zabiegów polegających na likwidacji rośliny.

(akta kontroli str. 255-260, 353-358)

Naczelnik Wydziału wyjaśnił: *Po przeprowadzeniu działań zaradczych i zgłoszeniu wykonania prac związanych z likwidacją inwazyjnych gatunków obcych, tj. rośliny barszczu Sosnowskiego, dokonywane były odbiory wykonania tych prac przez pracowników tu. Urzędu w obecności wykonawcy zakończone sporządzeniem protokołu. Z uwagi na ciągłość działań zaradczych, zgodnie z zawartymi umowami, nie rozważano, aby potrzebne były dodatkowe działania w postaci monitorowania występowania IGO. Podczas realizacji każdego etapu działań zaradczych, obserwowano zakres skuteczności prac. Widać było zmniejszające się stanowiska barszczu Sosnowskiego. Zlecenie dodatkowych czynności monitorujących prowadziłyby do zwiększenia kosztów (koszty dojazdu) oraz obciążania pracowników dodatkowymi czynnościami. Mając na uwadze powyższe, należy wskazać od 2019 r. do 2023 r. prowadzony był monitoring w ramach działań i czynności wskazanych w umowach z wykonawcami działań zaradczych. Dodatkowy monitoring nie był przeprowadzany. W bieżącym roku zostaną w okresie wegetacji roślin przeprowadzone wizje lokalne, które związane będą z gwarancjami wskazanymi w umowach z podmiotami, które na zlecenie gminy realizowały działania zaradcze. Planowane wizje lokalne w ramach gwarancji umownych ostatecznie potwierdzą skuteczność przeprowadzonych działań zaradczych. Ponadto, do Burmistrza nie wpłynęły żadne informacje od podmiotów władających, na których przeprowadzono działania zaradcze o tym, że przeprowadzone działania okazały się mało skuteczne.*

(akta kontroli str. 268, 269)

³² Raport został również przekazany w formie papierowej pismem z 29 stycznia 2024 r.

³³ W protokołach odbioru częściowego i końcowego napisano jedynie, że prace zostały wykonane należycie i zgodnie z umową.

³⁴ Końcowy odbiór prac nastąpił 20 października 2023 r.

2.2.7. Po przeprowadzeniu działań zaradczych, opisanych w podpunkcie 2.2.1, nie stosowano środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, ponieważ – jak wyjaśnił Naczelnik Wydziału – *tereny, na których rósł barszcz Sosnowskiego, należały do obszarów rolniczych, na których zaprzestano gospodarki rolnej. Ekosystem na tym obszarze samoistnie przywraca swój naturalny stan. Dalej postępuje sukcesja roślinna charakterystyczna dla gruntów odłogowanych. Ponadto działania zaradcze w postaci chemicznego oprysku odbywały się punktowo, bezpośrednio na barszcz Sosnowskiego. W związku z czym obszar otaczający dany IGO nie został zdegradowany i tym samym nie wymagał żadnych działań przywracających naturalny stan danego ekosystemu.*

(akta kontroli str. 269)

2.2.8. Urząd prowadził działania informacyjne i edukacyjne w zakresie rozpoznawania i zwalczania IGO, przy czym dotyczyły one głównie barszczu Sosnowskiego. Na stronie internetowej Urzędu opublikowano m.in.: ogólne informacje o inwazyjnych gatunkach obcych, listę IGO stwarzających zagrożenia dla Unii i Polski, zasady postępowania w przypadku stwierdzenia obecności w środowisku IGO, ogłoszenia dotyczące zgłaszania miejsc występowania barszczu Sosnowskiego na terenie miasta i gminy Końskie, opracowaną przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa ulotkę zawierającą ogólne dane na temat barszczu Sosnowskiego oraz opis metod jego zwalczania. Ponadto na stronie internetowej Urzędu opublikowano³⁵, przygotowaną przez Urząd, ulotkę *Uwaga na barszcz Sosnowskiego*, która zawierała m.in. informacje pozwalające rozpoznać szkodliwą roślinę oraz opis postępowania w razie poparzenia. Ulotka ta – jak oświadczył Kierownik Referatu – została również zamieszczona na tablicach ogłoszeń w Urzędzie oraz na terenie sołectw gminy Końskie³⁶.

(akta kontroli str. 364-401)

Burmistrz w wywiadach opublikowanych w 2022 r. na stronach internetowych Radia Kielce³⁷ i tkn24 Multimedialnego Centrum Powiatu Koneckiego³⁸ zwrócił się do mieszkańców gminy Końskie z ostrzeżeniem przed toksycznym barszczem Sosnowskiego oraz z apelem o zgłaszanie do Urzędu, Straży Miejskiej lub sołtysów miejsc jego występowania. Podobna prośba została skierowana przez kierownika Referatu w wywiadzie udzielonym dla tkn24 w 2020 r.³⁹

(akta kontroli str. 402-409)

NIK wskazuje na potrzebę rozszerzenia działań edukacyjnych i informacyjnych dotyczących rozpoznawania i zwalczania IGO, również o rośliny inne niż barszcz Sosnowskiego, jak również objęcia nimi zwierząt IGO. Zintensyfikowanie działań informacyjnych i edukacyjnych może przyczynić się do zwiększenia wiedzy wśród mieszkańców w tym zakresie, a tym samym może wpłynąć na większą liczbę zgłoszeń dotyczących występowania roślin i zwierząt IGO na terenie Gminy.

2.2.9. W Urzędzie przy przeprowadzaniu działań zaradczych nie współpracowano z podmiotami, o których mowa w art. 22 ust. 1 ustawy o gatunkach obcych.

Naczelnik Wydziału wyjaśnił: *W związku z tym, że Gmina Końskie prowadziła działania zaradcze na działkach należących do osób fizycznych, nie było konieczności zawierania porozumienia z ww. jednostkami. Ponadto, obszar, na którym występowały gatunki IGO znajdował się poza obszarem Natura 2000, Konecko –*

³⁵ 19 lipca 2022 r.

³⁶ Na tablicach ogłoszeń – jak wynika z oświadczenia Kierownika Referatu – zamieszczono również w 2019 r. i 2021 r. informacje na temat barszczu Sosnowskiego wraz z załącznikami (m.in. ogłoszeniami dotyczącymi zgłaszania miejsc występowania tej rośliny na terenie miasta i gminy Końskie)

³⁷ Pod adresem <https://radiokielce.pl/939882/gmina-konskie-walczy-z-barszczem-sosnowskiego-mieszkancy-moga-prosic-urzed-o-pomoc/>.

³⁸ Pod adresem <https://tkn24.pl/uwazajcie-na-trujacy-barszcz-sosnowskiego-wideo/>.

³⁹ Artykuł wraz z nagraniem został opublikowany pod adresem <https://tkn24.pl/grozny-barszcz-sosnowskiego-ciagle-rosnie-w-naszym-regionie-co-robic-wideo-zdjecia/>.

Łopuszańskim Obszarem Chronionego Krajobrazu, jak również poza terenami lasów państwowych oraz terenów administrowanych przez zarządców wód płynących. Dodał również, że żaden z podmiotów o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1-5 i 7-9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody⁴⁰ nie wystąpił z inicjatywą o zawarcie stosownego porozumienia. Gdyby taka inicjatywa została zgłoszona spotkałaby się z pozytywnym odzewem ze strony tut. organu. Jednocześnie należy wskazać, że na przyszłość tut. organ podejmie rozmowy z Lasami Państwowymi oraz kołami łowieckim w zakresie wymiany informacji o występowaniu gatunków IGO na terenach obwodów łowieckich oraz ewentualnej pomocy przy podejmowaniu działań zaradczych wobec gatunków IGO, co do których mogą mieć zastosowanie czynności wykonywane przez koła łowieckie. Tożsame zagadnienie tut. organ podejmie także z zarządcami wód oraz obwodów wędkarski w przypadku występowania IGO na terenach przez nich gospodarowanych.

(akta kontroli str. 540)

2.2.10. Odnośnie zidentyfikowanych w Urzędzie utrudnień związanych z rozpoznawaniem i zwalczaniem inwazyjnych gatunków obcych, Burmistrz wyjaśnił: (...) Obecnie obszary, na których rośnie barszcz Sosnowskiego stanowią w większości działki nieużytkowane, które są porośnięte drzewami i krzewami, i występujące w dużym rozdrobieniu. Właściciele tych działek bardzo często nie mieszkają na terenie miasta i gminy Końskie, co sprawia, że nie wiedzą o stanie swoich nieruchomości. Kontakt z nimi jest utrudniony, (...). Ponadto działki, na których stwierdzono występowanie barszczu Sosnowskiego, stanowią często współwłasność wielu osób i nie stanowią jednolitej powierzchni nieruchomości. (...) Dotychczasowe działania zaradcze podejmowane przez Gminę Końskie były możliwe w takim rozmiarze dzięki wsparciu finansowemu Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Kielcach, który udzielił na realizację zadania „Likwidacja barszczu Sosnowskiego na terenach miasta i gminy Końskie” dotacji. Gmina Końskie ze względu na ograniczone środki finansowe z własnego budżetu nie mogłaby podjąć działań w kierunku likwidacji barszczu Sosnowskiego. Obecnie ze względu na zmieniające się wskaźniki ekonomiczne (inflacja, koszty pracy) przejęcie przez Gminę wykonania działań zaradczych na terenach, gdzie stwierdzono występowanie IGO, ze względu na duże koszty wykonania tych zadań, będzie zmuszało Gminę do poszukiwania środków zewnętrznych w ramach ogłaszanych programów celowych, których na dzień dzisiejszy brak.

(akta kontroli str. 69)

2.2.11. Całkowity koszt prowadzonych w latach 2019-2023 w ramach zadania Zwalczanie barszczu Sosnowskiego na terenie miasta i gminy Końskie działań zaradczych wobec inwazyjnego gatunku obcego wyniósł 74 110,85 zł. Na realizację ww. zadania, gmina Końskie uzyskała od Funduszu dofinansowanie w kwocie 66 249,76 zł⁴¹, stanowiącej 90% kosztów kwalifikowalnych zadania⁴².

(akta kontroli str. 411, 448-455)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Burmistrz nie wywiązał się z obowiązku przekazania do RDOŚ raportów o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2021 r. i 2022 r.

Zgodnie z art. 21 ust. 14 ustawy o gatunkach obcych, wójt, burmistrz albo prezydent miasta składa regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska właściwemu ze względu na miejsce przeprowadzenia działań zaradczych raport o przeprowadzonych

⁴⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, ze zm.

⁴¹ Na podstawie umowy dotacji nr 3021/19 z 8 października 2019 r., zmienionej aneksem nr 01/21 z 27 sierpnia 2021 r.

⁴² Koszty te wyniosły 73 610,85 zł.

działaniach zaradczych na terenie gminy zawierający informacje, o których mowa w art. 6 ust. 2 pkt 3, w postaci elektronicznej, w formacie danych oraz zgodnie ze wzorem udostępnionym przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, zamieszczonym w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, do dnia 31 stycznia za poprzedni rok kalendarzowy, w którym zostały przeprowadzone działania zaradcze.

W myśl art. 54 ww. ustawy, raport, o którym mowa w art. 21 ust. 14, składa się po raz pierwszy za rok 2021.

Burmistrz wyjaśnił: *Gmina Końskie zakończyła działania zaradcze, zgodnie z zawartymi umowami dopiero w roku 2023 i wówczas zostało przekazane do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska sprawozdanie, zgodnie z art. 21 ust. 14. Wcześniej nie składano raportu za rok 2021 i 2022, gdyż wychodzono z założenia, że działania zaradcze, które prowadzone były przez Gminę Końskie na terenie miasta i gminy Końskie rozpoczęte przed wejściem w życie nowej ustawy i kończyły się w roku 2023, nie wymagają w latach 2021-2022 raportowania. Likwidacja barszczu Sosnowskiego, zgodnie z zawartymi umowami była zadaniem ciągłym prowadzonym przez lata 2019-2023 i podzielonym na etapy.*

(akta kontroli str. 458)

NIK zauważa, że określony w art. 21 ust. 14 ustawy o gatunkach obcych obowiązek ma charakter cykliczny, co oznacza, że gmina zobowiązana jest co roku zawiadamiać RDOŚ o przeprowadzonych w poprzednim roku działaniach zaradczych na terenie gminy, nawet jeżeli nie zostały one zakończone.

W związku z tym, że Burmistrz przekazał do RDOŚ raport o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2023 r., NIK odstępuje od formułowania wniosku pokontrolnego dotyczącego stwierdzonej nieprawidłowości.

2. W raporcie o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2023 r. wykazano, że działania zaradcze wobec barszczu Sosnowskiego przeprowadzone w ramach umów z 9 kwietnia 2020 r. i 8 lipca 2021 r. były skuteczne, mimo że z żadnych dokumentów (w tym z protokołów odbioru⁴³) nie wynikało, że nastąpiło pełne i trwałe usunięcie IGO, co potwierdza opinia biegłego w zakresie skuteczności realizowanych działań na dwóch działkach objętych badaniem.

Burmistrz wyjaśnił: *W raporcie (...) podano wszystkie stanowiska, na których w ramach umów przeprowadzono działania polegające na usunięciu barszczu Sosnowskiego, co było powiązane z zakończeniem prac w ramach zawartych umów na likwidację występującej na przedmiotowych działkach rośliny barszczu Sosnowskiego. Przedmiotowe okazy rośliny zostały usunięte i tym samym wskazane w raporcie do RDOŚ. (...) umowy na likwidację przedmiotowego IGO, przewidują w ramach gwarancji, przez okres 12 miesięcy monitorowanie terenu objętego ww. umowami i w razie pojawienia się nowych siewek rośliny ich eliminowanie. Wykonawca prac jest zobligowany, zgodnie z ww. umowami do monitorowania tych działek i do ich usunięcia w razie wystąpienia nowych siewek tej rośliny, co zostanie potwierdzone po zgłoszeniu wykonania prac gwarancyjnych przez wykonawcę i przeprowadzeniu odbioru tych prac przez Gminę Końskie. (...) barszcz Sosnowskiego rozmnaża się poprzez samoistny wysiew nasion spowodowany naturalnymi ruchami powietrza, a także przenoszeniem przez zwierzęta. Likwidacja roślin, która odbywała się w latach poprzednich polegała na koszeniu i punktowym oprysku. W ramach prac nie prowadzono prewencyjnych oprysków obszarów wokół roślin, a tym bardziej całych działek ewidencyjnych. Nasiona barszczu Sosnowskiego potrafią przeżyć pod ziemią kilka lat. W momencie ich likwidacji nie można było podjąć*

⁴³ W protokołach odbioru częściowego i końcowego napisano jedynie, że prace zostały wykonane należycie i zgodnie z umową.

działań na innych terenach z uwagi na brak stwierdzenia tej rośliny na powierzchni ziemi. Jeśli się pojawiają się nowe stanowiska, nawet na terenie gdzie działania zaradcze zostały podjęte, to należy traktować to jako nowe stanowisko i przystąpić do działań wskazanych w ustawie.

(akta kontroli str. 255-266, 491, 492)

Zgodnie z opinią biegłego ocena skuteczności działań zmierzających do likwidacji stanowisk barszczu Sosnowskiego powinna być dokonywana w trakcie trwania sezonu wegetacyjnego roślin (maj-wrzesień) oraz w kolejnym sezonie wegetacyjnym. Uwzględniając ww. opinię i fakt, że działania zaradcze zostały zakończone w październiku 2023 r., a po ich zakończeniu nie monitorowano terenu, na którym je prowadzono, zdaniem NIK, w raporcie o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2023 r. nie powinno się wykazywać, że działania te były w pełni skuteczne.

Przy sporządzaniu raportu o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2023 r. nie zachowano należytej staranności, ponieważ w kolumnie Q *Wysokość kosztów środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów, które zostały zdegradowane, uszkodzone lub zniszczone przez IGO, wobec którego zastosowano działania zaradcze*, podano wysokość kosztów przeprowadzonych działań zaradczych, zamiast nie wykazywać w niej żadnych kwot, w związku z tym, że nie stosowano środków mających na celu przywrócenie naturalnego stanu ekosystemów. Burmistrz wyjaśnił, że było to wynikiem omyłki. Pismem z 14 czerwca 2024 r. Burmistrz poinformował RDOŚ o tym błędnym zapisie.

(akta kontroli str. 263, 362, 363, 459)

OCENA CZĄSTKOWA

W Urzędzie identyfikowano stanowiska IGO na podstawie zgłoszeń mieszkańców lub innych podmiotów oraz prowadzono działania zaradcze w zakresie usuwania stanowisk barszczu Sosnowskiego. Zgłoszenia o stwierdzeniu obecności IGO w środowisku były terminowo przekazywane RDOŚ, przy czym nie wszystkie zostały przekazane w wymaganej formie elektronicznej. Prawdłowo ustalano podmioty władające nieruchomościami, w przypadku stwierdzenia tej rośliny na ich terenie oraz informowano je o konieczności podjęcia niezbędnych działań zaradczych, przy czym dwóm podmiotom informację taką przekazano dopiero po ok. dziewięciu miesiącach od otrzymania od RDOŚ informacji o wpisie do Rejestru IGO. Podmiot zewnętrzny prowadzący prace w zakresie likwidacji barszczu Sosnowskiego na terenach gminnych i prywatnych został wybrany zgodnie z uregulowaniami wewnętrznymi w zakresie zamówień publicznych. Wykonawca ten w okresie gwarancji był również zobowiązany do prowadzenia monitoringu terenu objętego działaniami zaradczymi w celu realizacji kompleksowego usunięcia z niego roślin IGO. Pomimo corocznego ustawowego obowiązku raportowania o przeprowadzonych działaniach zaradczych w terminie do końca stycznia roku następującego po roku objętym sprawozdaniem, Burmistrz nie złożył raportów o tych działaniach za 2021 r. i 2022 r., a raport o przeprowadzonych działaniach zaradczych za 2023 r. został sporządzony nie w pełni rzetelnie. W Urzędzie wprawdzie podejmowano działania informacyjne mające na celu rozpoznawanie stanowisk IGO i ich zwalczanie, dotyczyły one jednak głównie barszczu Sosnowskiego.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Informowanie podmiotów władających o stwierdzeniu obecności w środowisku IGO stwarzającego zagrożenie dla Unii/Polski, rozprzestrzenionego na szeroką skalę, oraz o konieczności przeprowadzenia działań zaradczych wobec tego IGO, niezwłocznie po otrzymaniu od RDOŚ informacji o wprowadzeniu danych do Rejestru IGO, zwłaszcza w przypadkach IGO stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia ludzi.
2. Rzetelne sporządzanie corocznego raportu o przeprowadzonych działaniach zaradczych na terenie miasta i gminy Końskie oraz skorygowanie takiego raportu za 2023 r. w zakresie skuteczności działań zaradczych podjętych na działkach położonych w Modliszewicach o nr ewid. 5773 i 5774.

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Kielcach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kielce, 7 września 2024 r.

Kontroler
Agnieszka Olejarz
główny specjalista kontroli
państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Kielcach
p.o. Wicedyrektor
Krzysztof Wilkosz

.....
podpis

.....
podpis